

KLÓPIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre ..... 16 kor.
 Negyedévre ..... 4 v.
 Helyben háshoz hozva:
 Egész évre ..... 20 kor.
 Negyedévre ..... 5 v.
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre ..... 24 kor.
 Negyedévre ..... 6 v.

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Asszerkesztőség kérésre visszadásként
 vagy megörökítésre nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Széchenyi püspök a magyar néperért.

Egyik fővárosi esti ujság megint kimutatja a foga fehérét: megemlékezik Széchenyi Miklós püspöknek egy nagy-jelentőségű elhatározásáról, mellyel száz és száz magyar családot fog földhöz juttatni s ezt a nemzeti és szociális szempontból egyaránt óriási jelentőségű elhatározást arra használja fel, hogy galád támadást intézzen a katolikus egyház és a főpapság ellen.

Az embernek igazán megáll az esze ilyen jelenségek láttára. Ebben az országban csak úgy érdemes jót tenni, ha az ember előre el van készülve rá, hogy bizonyos elemek szenzációhérségből a legnemesebb tetthez is hozzáfűzik lelkük durvaságát.

Pedig most olyasmiről van szó, a mi mellett nem lehet a legnagyobb elismerés megnyilatkozása nélkül elhaladni.

Hónapok óta folynak tárgyalások, a melyekről nem kívántunk eddig megemlékezni, míg az ügy a nyilvánosság számára meg nem érett. Nagy, komoly akció készül s ebben kiváló szerep jut Nagyvárad püspökének, gróf Széchenyi Miklósnak. Nagy, komoly akció, a melynek célja: a magyar népet földhöz juttatni, a kíván-

dorlást csökkenteni, a magyarságot megerősíteni. Jelentősége egyelőre be sem látható. Ünnepi hangulatban kellene róla az első szót leírni a magyar sajtóban — s akkor jön egy budapesti szabaddóműves irányú kétkezes lap és ír róla s az első szava káromkodás.

Dobjuk félre azt a csuf dokumentumát a minden áron való szenzációhajászatnak! Emlékezzünk meg magáról az egyszerű tényről.

Emlékezik mindenki, hogy a nyáron megalakult Budapesten a Magyar Földhivatalintézetek Országos Szövetsége, köznyelven ugynevezett altruista bank. Ennek célja: hozzájuttatni a kis szakembereket olyan ingatlanok bérletéhez is, a melyeket máskülönben soha meg nem kaphatnának. A bank hasznbérbe vesz egész uradalmakat s azokat ő adja ki albérletbe kis embereknek. A tulajdonos csak a bankkal áll szemben; a hasznbér pontos befizetésére, az ingatlan kellő karbantartására nézve ez, az állam égisze alatt alakult bank a legteljesebb garanciát nyújtja. Viszont a kis bérlettel szemben a bank nagyobb szigorral ügyelhet a szerződési föltételek pontos megtartására, a meg nem felelő alhasznbérlet kicserélheti mással s valóban munkás, szorgal-

mas elemeket juttathat földhöz. Így léphetnek az eddigi nagybérlet helyébe arra alkalmas területen a magyar nép fiai mint kisbérlet.

A nagyvárad püspökség birtokainak egy részét ez az altruista bank fogja hasznbérbe venni Széchenyi püspök elhatározásából. Hogy még teljesebb legyen a garancia: a hasznbéri szerződést a püspök a földművelésügyi miniszteriummal köti meg, annak engedményese lesz az altruista bank s a bank fogja a kisbérlettel a szerződéseket megkötni.

Ennek az eljárásnak az előnye szembezők mindkét félre nézve. A püspökségi bérlet összege, mely nagyobb az eddiginél, föltétlenül garantálva van a kormány illetve a bank által. Viszont derék magyar családok százai jutnak jutányos bérlethez ott, olyan ingatlanon, a hol arról még csak nem is álmodozhattak. A szerződések természetesen nem örökbérletre szólnak; a hasznbérleti idő leteltével az ingatlanok éppen úgy, mint más bérletnél visszajutnak a püspökség föltétlenül kizárólagos, szabad rendelkezése alá.

Ezek a keretei annak az akciónak, melyet az altruista bank alakításával Serényi miniszter megindított. Széchenyi

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Képek az angol képviselőválasztások jeleneteiből.

Most, hogy a napokban nagy és izgatott politikai vetélkedés mellé az »Unionist Party« a »House of Commons«-ben új vezető választott Mr Bonar Law személyében, aki így Mr. Bal four örököse lett s aki 11 év óta tagja az angol alsóháznak és jelenleg North West Manchester képviselője, ebből az alkalmatból nem lesz érdemtelen megrajzolni annak az érzésnek és felfogásnak vázlatát, amely az angol képviselőválasztások rendes kísérője: mind n élekrőrlményben a választások alatt.

Ez az u. n. »english election fever«, amelyet a múlt alkalommal közvetlen tapasztalattal átéltem.

I. A családi környezetben.

— What are you? — kiált felém a barátom egy kicsi 9 éves leánya, majd hozzám szalad, amint belépek az ajtón. Meglepődve megállok, aztán lehajlok, hogy angol szokás szerint megököljem életpiros arcát.

— Csak gyorsan-gyorsan és mondja már meg milyen párti Ön?

— Yes, What are you? — replikázik erre, a közben odajövő nagyobb nővére.

Codálkozva nézem őket és válasz helyett sajnálom, hogy az »a bizonyos angol szokás« miért nem tartott tovább.

— What are you? — kiáltják most mind a ketten.

— Liberal or Conservative?

Egész Angliában ez a kérdés visszhangzik a legnagyobb izgatottság mellett, az általános választások idején.

Balépek a »drawing room«-be, ahol már nayszánu hölgy és férfivendég gyűlt össze. Egyetlen társasági téma: a választás.

Az öregebb angol »lady«-k élénken részt vettek a politikai vitákban és külsőleg is fellehetett ismerni hovatartozásukat — a »patches«-ről — a szépségtapaszkokról. A »Conservativok« a jobb, a »Liberalisok« a bal arcukon viselték azt. Különben az angol hölgyek a választási aktiv harcoktól sem riadnak vissza s ilyenkor a »conservativok« specialis ismertetőjele a »Primrose« (a tavaszi rózsza). Ez általában »Primrose League« jelvénye, emlékeztetőndő Earl of Beaconsfield's-re aki ezt a szövetséget

alkotta a alapította s akinek a »Primrose« kedvenc virága volt, mint pl. nálunk odahaza br. Podmaniczky nek a vörös szegfű. Ugyancsak Baconsfeld emlékére — halálanapjának az évfordulóját, ápril 19-ét — »Primrose-day«-nek nevezik. Ennek a szövetségnek vannak »Grand Masters«-ei és »Squires«-ei egyébként ma már másfélmillió tagot számlál. Tagjai férfiak és nők — de a nők nagyobb számban képviselnek.

A társaságban is többen voltak közülök s minden politikai kérdést természetesen a »Primrose League« szemüvegén keresztül tárgyaltak meg.

Egy idősebb, sovány, magas hölgy — amint engem megpillantott — nyájas mosollyal odajött hozzám és első szava ez volt: »Pray, Sir, and what are you?«

Keves idő tűnt még olyan hosszúnak, mint ez az egyoldalú politikai diskurzus, úgy, hogy amint lehetett eltávoztam.

De micsoda pechl! Az öreg szolgáló aki éveken keresztül nyitotta előttem az ajtót, egy hang, egy megjegyzés nélkül, akkor nem tud a visszatartani gondolatait és boldog arckifejezéssel mondta a kabátom feladása közben:

— »Mr. Winston Churchill's prospects«

Soha még olyan gyorsan nem szeltem az u. cára mint ekkor.

Itt a vadászat!

Ha élvezettel akar vadászni, úgy fegyverét és patron-szükségletét szerezze be szakembernél, mert nem mindegy az, hogy csak puska vagy patron legyen, hanem fontos, hogy az jó és szakértő által legyen készítve, ne hagyjuk magunkat félrevezetni hangzatos hirdetésektől, mert rendszeren későn bánjuk csak meg, ha ilyeneknek felülünk. **Sauer-féle fegyverek** eredeti gyári árrban árjegyzék szerint; továbbá a legelső gyárosok fegyverei csak

LADÁNYI JÓZSEF puskaművesnél

Nagyvárad, Rákóczi-út 15. szám alatt kaphatók eredeti árrban. M. kir. lőpor-áruda. Telefonszám 269.

püspök elsőnek látta be annak nemzeti nagyságát és virágzását ő biztosította arról, hogy a most lejáró bérletek egy részét előnyös föltételek mellett az altruista bank részére biztosította. Példáját bizonyosan fogják követni mások is, amint hogy több irányban folynak is tárgyalások hasonló bérletek tárgyában. S minél több ilyen bérlet alakul, annál több magyar családi tűzhely gyullad ki az országban, mely csak akkor lehet erős és nagy ha kisbirtokos osztálya vagyonosodhat, boldogélhat.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, december 13.

Elnök: Návay Lajos.

Az elnöki előterjesztések után felolvastott az indítvány és az interpellációs könyv. Az elnök javaslatára az interpellációk előterjesztésére egy órákor tér át a Ház. Ezután rátért a Ház

a véderőjavaslat

általános tárgyalásának folytatására.

Kun Béla beszéde elején kéri a Házat, hogy a véderőjavaslat tárgyalásával kapcsolatosan a választójogról is beszélhessen. (A Ház ehhez hozzájárul.) Megemlíti, hogy a kormány kötelessége volna visszavonni a véderőjavaslatot, mert a nemzet közvéleménye, ha nem is helyeselte az obstrukciót, de viszont a véderőjavaslatot sem fogadta szívesen, az obstrukció tehát jogos volt és jogos is lesz addig, amíg a kormány a nemzeti követelések igazsága előtt meg nem hajlik. (Helyeslés a baloldalon.)

Felolvassa Khuen-Héderváry miniszterelnöknek kineveztetése után a parlamentben mondott programbeszédét, amelyben határozott nemzeti engedményeket és a választójog széles körű és demokratikus kiterjesztését helyezte kilátásba. A választás után azonban,

amikor a kormánynak már megvolt a többsége, egyszerre nem is másod, hanem betedrendű kérdés lett a választójog kérdésének megoldása s a hadseregben a nemzeti engedmények keresztülvitele.

Kérdi tehát, hogy nem jogos-e tényleg a mostani kormány és pártja ellen a legerősebb obstrukció is? (Helyeslés a baloldalon.) Ezután felolvastott részleteket Várady Zsigmondnak a választójogról írott könyvéből és ezzel is igazolni igyekszik a választójog kiterjesztésének sürgős szükségességét. Foglalkozik ezután a honvédelmi miniszternek a véderőjavaslatl kapcsolatosan mondott beszédeivel és kijelenti, hogy szép beszédek voltak, csak hogy az a kár, hogy csunya ügyet szolgáltak. Azt mondja a honvédelmi miniszter, hogy a nemzetnek a küllelenséggel szemben van szüksége arra, hogy erős és egységes hadserege legyen. Kérdi a minisztert, vajon Bosznia az okkupáció idején küllelenség volt? Amikor azt látjuk, hogy Ausztria csak akkor engedékeny velünk szemben, amikor szüksége van életünkre, vérünkre és pénzünkre, akkor ne csudálkozzék sem a kormány sem a pártja, ha az ellenzék az 1867-ben megkötött szerencsétlen kiegyezést szétszakítani akarja.

Az új hadügyminiszter amikor elfoglalta hivatalát, egy bécsi újságíró előtt olyan kijelentéseket tett Magyarországról, amely a mi közjogunkat sérti és sem a miniszterelnök, sem a honvédelmi miniszter nem utasították vissza ezeket a kijelentéseket. Tisza Istvángróf egy ízben Körber osztrák miniszterelnököt, aki beleavatkozott Magyarország belügyeibe, egyszerűen előkelő idegennek nevezte, tehát még ő is, aki pedig a véderőjavaslatot minden fenntartás nélkül megszavazza, erősebb nemzeti politikát folytatott, mint a mostani kormány.

Ezután elnök az ülést öt percre felfüggesztette.

Szünet után

Kun Béla folytatja beszédét az interpellációkig.

Interpellál

Kelemen Béla a szerb szalámi behozatala ügyében.

Benedek János a kereskedelmi alkalmatosságok helyzete ügyében.

Abrahám Dezső az állami szénbányák

bérbeadásáról terjesztett hírek miatt interpellál.

Lukács László kijelenti, hogy bérbeadásról vagy épen eladásról szó sincsen.

Kelemen Béla a Szerbiából beözönlő husáruk dolgában interpellál. Az interpellációt kiadták.

Az ülés 1 órákor véget ért.

A delegációk. A hivatalos lap mai száma királyi kéziratokat tartalmaz, amelyek a delegációk összehívására vonatkoznak. Ezek szerint a király december 28-ára hívta össze Bécsbe a delegációt. A magyar miniszterelnökhöz intézett kézirat így szól:

»Kedves gróf Khuen-Héderváry! A közös ügyek tárgyalására az 1867. évi XII. törvénycikk értelmében, illetve az 1867. évi december 21-én kelt törvény alapján hivatott bizottságokat a részökre törvényileg meghatározott teendők elintézése végett folyó évi december 28-ára Bécsbe ezennel egybehívom. Midőn ehhez képest egyúttal közös miniszteriumomat alkotmányos elölterjesztéseik megtételére utasítom, megbízom önt, hogy a magyar országgyűlés bizottsága tagjainak egybehívása iránt intézkedjék.

Kelt Bécsben, 1911. évi dec. 10-én.

Ferencs József s. k.

Khuen-Héderváry s. k.

Hasonló értelemű és szövegű kéziratot intézett a király gróf Aehrenthal közös külügyminiszterhez és gróf Stürgkh osztrák miniszterelnökhöz.

Auffenberg hadügyminiszter nyilatkozata. Napok óta izgatott hangulatban tartja a politikai köröket az egész országban a *Budapesti Napló*-nak az a szenzációs leleplezése, mely a Justh-pártot azzal gyanúsította meg, hogy egyes tagjai a hadügyminiszternél jártak tapogatózni és felkínálkozni. Nagy lett a közvéleményre a felháborodás és Justh sietett kijelenteni, hogy ő nem nem járt a hadügyminiszternél. A többiek azonban hallgattak, elégnek gondolták a vezér nyilatkozata-

II. Az utcán.

Nagyon csalódik, aki azt hiszi, hogy az utcán nem fogja észrevenni a pártharcok jelét. Csak úgy hemzseg ilyenkor a sok politikai kérdés a levegőben. Házak százai, meg ezrei tele ragaszták mindentéle törvényjavaslatokkal és politikai hirdetésekkel, a pártok különböző erőnyeit és hibáit feltüntető falragaszokkal és képekkel; a jelöltek jó és rossz tulajdonságainak leírásával. — Reklám emberek és kocsik a legfeltűnőbb plakátokat viszik idestova, a lelegegánsabb magán fogatok minden oldalán választási, kortes képek és hirdetések láthatók. Ezer meg ezer ember hullámszik a pártok jellegzetes színeivel: a *konzervatívok* kék vagy feketevörös, a *liberálisok* leginkább sárga jelvényekkel.

A jelölt költségén egymásután szállítják a »voksokat«, (akárcsak nálunk) ugyanis a jelölt ebből az alkalomból egy hadsereg ütközet és máhahavatának megfelelő szállító eszközt bérel ki — szekér, autocat, hansom, motorbass, mindentéle traps stb. szerepel ebben a választó vonatparkban.

Az utóbbi időben ugyan egy »Parlament Act« megtiltja ilyen célokra járművek kibérlését de azért kitilthatja még az ügybuzgó

választónak, hogy kocsiját, motorját stb. fel ne ajánlja pártja szolgálatára csupán a — »szükséges kiadások megtérítését kérve.« Természetesen az a választási tréfákhoz tartozik itt is, hogy az ellenjelölt kocsiján menjenek saját pártjukra leszávanni.

Olyan gyorsan amint csak lehet kihirdetik az eredményt, ezer meg ezer új reklám, új kiadás adja tudtára a kíváncsiaknak.

Aztán jön a győztes jelölt diadal menete. A végsőig fellelkesített tömeg kifogja képviselője lovait és lakásáig viszi így diadalmenetben vezérét. Bár ilyenkor sem hiányzik egy-egy humoros eset, mint a legutóbbi választás alkalmával megtörtént egy *Wales-i* választó kerületben. Az elkeseredett ellenpárt emberei megtámadták és elkergették a kocsit húzó ujjongó »polgárokat« s a győztes jelöltet, — az új *M. P.-t* bevitték kocsistól együtt egy hatalmas, sekélyvizű, de nagyon iszapos tó közepébe s ott hagyták, a míg aztán a saját emberei kiszabadították kellemetlen helyzetéből.

Mint mindenütt, úgy itt is az »Election Fever« hetekkel előre érezhető. A választás nem ugyanazon nap van minden kerületben, hanem más és más napon kerületek szerint.

Vidéken annyi fixirozás van a választási nap-tárban — hogy lehetőleg nagyvásári vagy nagyobb hetipiaci napra teszik a küzdelem időpontját, amikor a vidékiek nagy számmal jönnek be enélkül is a közeli városokba.

III. A klubokban.

Megyek a klubomba. Micsoda zaj, micsoda lármá. Épen az olvasó szobában — ahol máskor szinte halottú csend uralkodik — van a legnagyobb feltordulás. A különböző újságok legújabb esti kiadásait tárgyalják nagy zajjal és szinte tömegek állanak a klub táviró készüléke körül, lesve a legvégső híreket, amelyeket egyik részről hangos örömrivalgással, más oldalról angol szitkozódással fogadnak. Egyetlen szavuk van erre a célra — de ezt soha máskor nem használják — pedig nem sokkal erősebb, mint a német »verdammte.« Annyira tilos ennek a speciális szitkozódásnak a használata, hogy sohasem mondhatják le a magateltjes hosszúságában. Ha éppen novellákban, regényekben stb. elkerülhetetlen a használata akkor így jelzik:

»D—« (Dam.) Ellehet gondolni milyen nagyfokú lehet az elkeseredés, amikor csak úgy szállnak a

Veiszlovits Adolf és Fia

cég „Concordia Entreprise des Pompes Funébres“ Első nagyváradai temetkezési vállalatával és márvány művek gyárával Rákóczi-ut 13. sz. a. épült házába (a régi Apolló épülettel szemben) ÁTKÖLTÖZÖTT.

Az 1858. év óta fennálló vállalat jóakaratu pártfogását és támogatását új otthonában is kéri kiváló tisztelettel **Veiszlovits Lajos.**

tát. A *Budapesti Napló* azonban tovább firtatta a dolgot s tegnapi számában közli *Auffenberg* hadügyminiszternek azon nyilatkozatát, hogy *ellenzékiek jártak nála*. Sok szó esik ma erről a folyosón, de még valószínűleg másutt is sok szó fog erről esni, mert tisztázni kell okvetlenül a vádat a meggyanusított Justh párt és az ország érdekében.

Uj gyártelep Nagyváradon.

A kormány támogatása.

Nagyvárad város gyáripára a közel jövőben egy hatalmas teleppel fog ismét növekedni. A gyártelep nem részvénytársaság alapon fog létesülni, hanem magánvállalat lesz, melyhez a kormány tekintélyes támogatással járul hozzá. Az új gyártelepen celluloidot fognak előállítani.

A gyár létesítésének eszméjét a kereskedelmi miniszter vetette fel. Ugyiszólván senki sem tudott Nagyváradon a kereskedelmi miniszter tervéről. Még csak szó sem volt a gyárról, mikor a miniszter leiratot intézett a *Moskovits Mór és fia* céghez.

E leiratban felhívja a miniszter a céget, hogy nem volnának-e hajlandók Nagyváradon celluloid gyárat létesíteni? A felhívásra dr. *Moskovits Miklós* Budapestre utazott és megállapodott a miniszterrel.

A megállapodás után dr. *Moskovits Miklós* külföldre utazott és hónapokon keresztül tanulmányozta a celluloid gyárat. Az ajánlat tulajdonképpen csak ezután készült el és ment fel a miniszterhez, *Moskovits Miklós* ajánlatában hajlandónak nyilatkozott a gyár felállítására és kérte most már a kormány feltételeit.

A kormány igen előnyös feltételekhez szabta támogatását. A hatalmas vállalathoz, mely Magyarországon egyedül állana közből egy-

millió korona támogatással járul hozzá. Ennek ellenében természetesen kikötötte, hogy hány munkást köteles a gyár alkalmazni.

A kormány és a cég között most már teljes a megállapodás és rövid idők kérdése, hogy mikor építik fel Nagyváradon a leghatalmasabb gyártelepet, mely arányaival jóval felette fog állani az összes eddigi gyártelepeknek.

A gyár tervei jelenleg munkában vannak s ha elkészülnek, megkezdik az építkezéseket. A gyárban csupán a nyers celluloidot fogják előállítani és azt más gyártelep fogja feldolgozni.

Mint értesülünk, már ilyen gyár épen a napokban alakult Nagyváradon részvénytársasági alapon.

Az új celluloid gyárnak főpiaca kelet lesz, de termelni fog a nyugati államok részére is. A gyártelep jövője már most biztosítva van, amennyiben dr. *Moskovits Miklós* első sorban a megfelelő piacról gondoskodik.

A gyár felállítása Nagyvárad munkásaira igen nagy jótétemény lesz.

FLEGMAN

új áruházát
megnyitotta,

melynek megtekintésére a
n. é. közönséget tisztelettel meghívja.

»D—s« a levegőben a maguk teljes nagyságukban.

De bármilyen nagy legyen a harag vagy csalódás, bármilyen súlyos jelzőket viseljenek nyilvános meetingeken egymás fejéhez a különböző pártvezérek és párttagok, a magánéletben magatartásuk minden dicséreten felüli, a legtöbb esetben. Alig lehet észrevenni, hogy ez »High Torzes«-párti vagy amaz »Extreme Radical«, vagy más valami. Bár ugyan van kivétel ez alól is. Magam is tanuja voltam annak a sajnálatos esetnek, mikor évekkal ezelőtt a világhírű Gladstonet egy társas összejövetel alkalmával az »Imperial Instituté«-ban előkelő urak és hölgyek lármázva és kiabálva megtámadták és kipisztegték. Mindazonáltal legtöbbnyire rendkívül mérsékelték egymáshoz viszonyaikban.

IV. A színházban.

Megyek a színházba. Es épen itt, ahol a reális életnek, a választási mozgalmaknak árnyalatait nem kellene éreznem, csupa kisebb és nagyobb célzásokat találok politikai kérdésekre, a választásokra, erre vagy arra a jelölésre vonatkozólag; »Labby« vagy »Joe«. Az egész színház közönsége részt vesz ilyenkor az előadásban. Tapsolnak, püsszegnek, dobognak — nem az előadásnak, — oh nem, de politikai érzelmeiknek adnak kifejezést, a fentebb említett vonatkozások szerint. Sőt néha megtörténik, hogy egyik-másik lelkes karzati pártbíró ingujjra vetkőzik és hangos kiabálással, meg ökölcsapásokkal szerez politikai véleményének pártbarátokat.

A közönség legtöbbször nevet az ilyen

és a választások rendszeresen ismétlődő tréfáit látja az ingujjas boxolókban.

V. A templomokban.

Hát csakugyan nincs már olyan hely Angliában, ahová menekülni lehetne a választás, a politika groteszk jelenetei elől? Hol lehet csak pár percre is megpihenni? Ime nyitva vannak a templomajtók s a harangok olyan békésen és megnyugtatólag csábitgatnak be, »megpihenni.« Bemegyek, de csalódás vár rám. — Hiába, nincs menekvés. Az angol egyházi szónokok és papok, nemcsak lelkipásztorai a rájuk bízott nyájnak, nemcsak a lelki javak ajtatos szolgálói, de az élet praktikus kötelességeinek is lelkes hirdetői minden társadalmi ügyben és akcióban s így a képviselőválasztásokban is. Tüzes politikai beszédek hangzanak a szószékről s ezek valóban ilyenkor »pulpit«-ból, »rostru«-má alakulnak át. Pl. a bur háború idején a burok ellen a leghevesebb, a legizgatottabb beszédeket a katolikus papok tartották Angliában a prédikációk ideje alatt.

Körülbelül ezek a jelenetek ismétlődnek általánosságban minden választásnál s ha egyszer jön az »Electón Fever« az elől nincs menekvés, az mint a »moly« beköltözködik az angol élet minden kis és nagy részletességébe s heteken át diadalmasan uralkodik az angol érdeklődés más tárgyai felett: mint souverienül a gondolkodás és érzelmeik — teljesen okkupált központjában.

Dr. Kollmann Dezső,

Harc a drágaság ellen.

— Hajdan és most. —

Biharvármegye levéltárában őrzött adatok alapján írta: *Makay István*.

III.

A hatóság a piaci árakat is szigorúan megállapította a régi időkben. Ha észrevették, hogy az árusítók ezt nem tartják be, szigorúan megbüntették az illetékes jegyző útnán s azon helyen, ahol a fősolgabírószág által megállapított piaci áron felül merészelt árusítani, többé semmit sem árulhatott.

Igy 1854 ben az élesdi cs. k. fősolgabírószág 4011. sz. a. rendeletével megállapítja a piaci árakat Nagyváradon. Kitűnő sulyt fektettek azon áruk illetve élelmi cikkek árának megállapítására, amelyek a mindennapi életben nélkülözhetetlenek. Így a tej, turó, tejfel, tojás, továbbá a buza, kukorica, árpa, zab stb. árai a hatóság által megállapított határok között változhattak. A baromliak ára sem volt annyira az eladók tetszésére bízva mint ma.

Csodálatos, hogy e tekintetben mennyire el vagyunk maradva a régebbi állapotokhoz képest, pedig a mai piacokon nincs kevesebb baromfi, mint régebben volt. Hiszen ma is, mint régebben, ebből pénzelt sokat a falusi nép, a gondos gazdasszony, inkább kevesebbet fogyasztván otthon, csak hogy egy kis jövedelmet szerezhessen belőle az apró házi kiadásokra. Sőt ma már aránylag több apróságot találunk a piacokon mint régebben, mert a falusi földmives napjainkban csak akkor eszik csirkét, ha vagy maga beteg, vagy a csirke. Amennyit csak tud, a piacra visz. Mégis míg régebben egy pár ölni való csirke ára 20—30 kr. között váltakozott, ma már örül a háziasszony, ha frón alul vehet.

Általános zugolódás és elégedetlenség alpjául szolgál évtizedek óta a háziasszonyok között a mézárások által adni szokott nyomaték mennyisége és minősége. A régebbi időkben a vármegye, általában a nép érdekét szíven viselő gondos hatóság e tekintetben is kimutatta jóakarátát, hivatását emberileg, nem pedig akták szerint töltvén be. Nem csak az adóbehajtás és a választások alkalmával törődött a néppel s életkörülményeivel, hanem az élet ezer apró gondjai közepette is segítségére volt tekintélyével, hatalmával.

Ezt bizonyítja a mézárászki nyomaték kérdésében a Nagyméltóságú császári királyi helytartó osztály által 1854. január 18 án 18366 sz. a. kiadott rendelet a vágóhid felállításáról, továbbá a nyomaték milyenségének és mennyiségének megállapításáról. Előbbi a mai hatóság is szigorúan követi, az utóbbit — sajnos — nem.

E rendelet 3. pontja szerint: »A marhahus nyomatékául egyedül és kizárólag csak haszonvehető csontok, szív és máj és azok is csak a levágott marhából (!) adathatnak; egyéb részeknek, vagy más állatbóli husnak adása szigorúan tiltatik.«

Továbbá: »Bezárólag egy fontig (560 gr.) semmi nyomatékot adni nem szabad.«

Egy fonton felül sem adhatott a mézáró ezen rendelet értelmében tetszésszerűt mennyiségű nyomatékot. Így egy fonttól 5-ig legfeljebb 2 latot (35 gr.); 5 fonttól 8-ig 3 latot (52 gr.); 8 fonttól kezdve pedig feljebb minden fontra legfeljebb 4 latnyi (70 gr.) nyomaték volt adható.

Hogy ez ma — sajnos — nincs így, erre fényes tanubizonyítással szolgál a temp-ramentumos házi asszonyok által a hus elhozása után a konyhában rendezett számai jelenet, amelynek hősrője a szolgáló leány nem hal ugyan meg, de fején érzi kegyetlenül a vele közeli érintkezésbe jutott nyomatékról, hogy az említett rendeletet a mézárások nem tartják meg, noha ez azzal végződik, hogy rendőrileg és a büntügyi törvények szerint büntetetik a kihágás.

Sőt ellenkezőleg. Ma már a mézárások a hentes mesterségre is engedélyt kapnak, aminek következménye természetesen az, hogy nem lehet az ember bizonyos a felől, hogy a

hentes árakban mennyi marha és a mészáros árakban mennyi disznóhus van. A nyomatokat pedig ma már annyira önkényűleg szabja meg a mészáros, hogy csak rádob a mérlegre egy nagy darab eszotot az egyensúly kedvéért s ha a szegény cselédleány tiltakozik ez ellen, mond neki olyanokat, hogy egy tizenhárom próbás baka is elpirulna bele.

Ezt nevezik ma szabad iparnak. Szabadnak — sajna — nagyon szabad, hiszen a rendőrtől ugyan mérhet ma a mészáros, úgy ahogy tetszik, de iparnak nem tisztességes.

Ugorjunk át most 20 évet. Hagyjuk ezt a korszakot, amely politikailag ugyan nagyon szomorú, de közigazgatásban elsőrendű volt. Megcáfol ez a kor egyuttal egy, a mai időben nagyon téves felfogást, hogy t. i. azért van ma nagyobb ára mindennek, mert a tisztviselők fizetése is nagyobb, több a pénz stb. Erre majd rátérek később, ki fogom mutatni a mai drágaság igazi okait, rugóit, most csak annyit jegyzek meg a drágaságnak a tisztviselők fizetésével való egybekapcsolására, illetve az okozati összefüggésre, hogy ez egy igen helytelen felfogás. Hiszen a Bach, azután a Schmerling korszakban is, egészen az 1867 ik évi kiegyezésig a tisztviselők fizetése (főszolgabíró, szolgabíró, jegyző, a megyei, pénzügyi, sőt hivatali stb. tisztviselők) *jobb volt mint 1867 után.* Hiszen egy jegyző fizetése 400 frt pengő frt, nem váltó frt, tehát a mai érték szerint) volt s ezenkívül a törvényesen megállapított mellékjelvédelmek. Volt olyan jegyző ebben a szegénynek, kultúratiannak nevezett Biharmegyében, hogy 1000 frton felül volt évi bevétel. A főszolgabírók, szolgabírók fizetése 800—1000 frt volt. Ennél többet a kiegyezés után sem kaptak. Cikkeim további részében majd fogok erre nézve egy összehasonlító táblázatot közölni.

Azért nem volt ekkor tartós drágaság, mert először is a hatóság szigorúan őrködött a közönség érdeke felett, másrészt pedig nem engedett meg szatrájkokat. A népet kezelő s ennek szírián élősködő szájhöszöket, »apostolokat« irgalmatlanul kiűldözte, vagy becsukta s a vármegye börtönében elmékedhettek világjavító eszméik felett.

Ha egy kis testmozgás is kellett, ott volt a deres. Ezen a vérét egy kicsit felfrissíthette. Nem voltak krajcáros újságok és boulevard lapok, amelyek maszlaggal tölték meg a könnyen hívő nép fejét.

Tehát a 67-iki kiegyezés után vagyunk. Nem mondhatja most már senki az alábbiakról, hogy ez nem irányadó nekem mint magyar embernek, mert a Bach korszakban volt amikor talán kedveskedni akart a császári hatóság a népek, hogy felejtse vele a politikai élet sivárságát. Nos hát 1873-ban már ismét magyar parlament van, a vármegyében ismét a régi élet. Mint a nóta mondja »S mi szép a Nap alatt, az nálunk mind szabad. Szabad adót fizetni.« Hát bizony csak nem szabad volt ekkor sem 88 krajcáros marhahúst, 92 krajcáros disznóhúst árulni. Sem pedig vizes tejet 12 krajcárért. Pedig ekkor, ezen évben választották szót a közigazgatást az igazságszolgáltatástól. A deres tehát megszűnt. A mai nehéz megélhetési viszonyok között pedig ez a derék javító eszköz elért volna. Kár volt a mulandóságnak engedni át. Jó lett volna a piacokon felállítani s egyes áru magasságát ezzel csökkenteni.

A vármegyék és szolgabírók kezéből tehát kivétel az igazságszolgáltatás. Azért elég hatalon maradt a kezükben, hogy a nép érdekében mindent megtehessenek.

Lássuk a margitai szakasz (ma már járásnak nevezik) életét 1873-ban.

Egy pártatlan, igazságszerető, erélyes főszolgabírója volt ekkor Margitának, Sulyok István, akit azután az igazságszolgáltatáshoz tettek át éppen ezen tulajdonságai miatt. Ő alatta ugyan nem aludt a hatóságnak azon joga, hogy az élelmi cikkek árát megszabni joga van,

hogy egyes emberek kapzsiságának, nyereszkedési és hirtelen való meggazdagodási vágyának ne legyen zsákmanóly odavetve a közönség.

A pesti bankesalás.

Bauernek nyoma vészett.

A rendőrség bottal üti a nyomát a bankesalás egyik tettesének, Bauer Lajosnak, a Ryhliczky Zoltán büntársának.

Tegnap egész nap és az éjszaka ismét valóságos hajtóvadászatot rendeztek a detektívek Bauer Lajos után. Egész sereg hozzá hasonló embert vittek be a kapitányságokra, de mindegyikről kiderült, hogy nem Bauer Lajos.

A rendőrség mindezek dacára még most is valóságnak tartja, hogy Bauer a fővárosban bujkál. Lehetetlenségnek tartja azt, hogy a ravasz ember a tett széleskörű rendőri intézkedések dacára el tudott volna menekülni. Akik pedig Bauert közelebbről ismerik, azok azt állítják, hogy ez a ravasz, élesesű ember kijátszotta a rendőrség és egyéb hatóságok éberségét és már utban van Amerika felé, ahova tulajdonképpen szándéka volt átvitorlázni.

Ryhliczky Zoltán beismerő vallomásaiban többek között azt mondta, hogy a százharmincezer koronáról szóló takarékpénztári könyveket és egypár darab ezrest — maga sem tudta megmondani, hogy hányat — egy egyszerű levélben elküldte Lajos nevű öccsének Berettyóújfaluba, ahol Ryhliczky Lajos takarékpénztári tisztviselő.

Sándor László kapitány Soltly fogalmazót küldte ki Berettyóújfaluba Ryhliczky Lajos kihallgatására és a takarékpénztári könyvek megszerzésére.

Soltly fogalmazó, aki tegnap reggel visszaérkezett a fővárosba, a következőleg adja elő a dolgot. Ryhliczky Lajos eleinte tagadni próbált. Azt állította, hogy nem kapta meg a bátyja által feladott levelet, de mikor a levél borítékának egyes darabjait megtalálták a szobájában, beismer mindent és ő maga vezette ki a fogalmazót a másfél óra járásnyira lévő Berettyó-partra, ahol egy gyalogjáró hid alá rejtette a takarékpénztári könyveket. Az egyik könyv lapjai között megtalálták a hat darab vadonatúj ezerkoronást is, amit Ryhliczky Zoltán öccsének a takarékpénztári könyvekkel együtt küldött.

Botár Béla rendőrkapitány Siklóstra utazott, hogy házkutatást tartson Bauer Lajos öccsének, Bauer Endrének szállodájában, mert Ryhliczky Kázmér azt vallotta, hogy Bauer Lajos a pénz nagy részét öccsének a szállodájában rejtette el egy szekrényben.

Bauer Endre a házkutatás alkalmával tagadta, hogy ő tudott volna bátyjának csalásáról. Azt is tagadta, hogy bátyjától pénzt kapott volna. Később azonban beismer annyit, hogy tizezer koronát kapott bátyjától kamatmentes kölcsönként. Bátyja azonban azt mondta neki, hogy az osztálysorsjátékon nyerte a pénzt. Bauer Endre azonban a házkutatás alatt olyan ellentmondásokba keveredett, hogy Botár kapitány magával vitte Budapestre és ott fogják kihallgatni az eltűnt pénzekre vonatkozólag.

A rendőrség nyomoz egy harmadik társ után, aki állítólag szintén a Kereskedelmi Bankban van alkalmazva s akinek szintén része lett

volna a ravaszul kieszt bankesalásban. Ez a harmadik ember tényleg a banknak egyik hivatalnok, akinek neve a Ryhliczkyével együtt került mindjárt kezdetben gyanuba s akinek írása feltűnően hasonlít a hamis váltókon található irások egyikéhez.

A fővárosi tudósítónk jelenti, hogy Bauer Endre tegnap délután hosszas vallatás után végre beismerte, hogy tudott a bankesalásról. Testvére holtartózkodásáról azonban nem tud semmit.

13 K 50

13 K 50

Urak figyelmébe!

„THE ROOSEWELT SCHOE“

férfi box fűzős, gombos, rendes vagy amerikai alakban

kitűnő minőségű

Goodyear welt készítés

13 korona 50 fillér

kapható. — Egyedüli raktár

REICHARD áruháza

ezégnél.

13 K 50

13 K 50

UJDONSÁGOK.

* **Konferencia beszédek a Patronageban.** A nagyváradi kath. nővérdégyelet tagjai számára Szilágyi Dózsa prem. tanár e hó 14., 15. és 16. napján délután 5 órakor a Szent László menedékház kápolnájában konferenciát tart, amelyekre vendégeket is szívesen lát az egyesület. A konferenciának csakis hölgyek vehetnek részt. Vasárnap, e hó 17-én reggel 8 órakor lesz ugyancsak a Szent László menedékház kápolnájában patronesszek ünnepélyes felavatása s a patronage leányoknak az egyleti érem átadása. A felavatást maga gróf Széchenyi Miklós v. b. t. t. megyéspüspök fogja végezni.

* **Mai tároánk.** Dr. Kollmann Dezső főhadnagy, ki jelenleg Angliában van állami támogatással tanulmányuton, érdekes utjáról cikket küldött hozzánk, melyet mai számunkban közlünk. A kiváló főhadnagy a tisztikar egyik legképzettebb tagja. Már mint hadapród is állandó kitüntetéssel végezte iskoláit s azóta két tudományok is avatták doktorává. Jelenlegi nagyszabású és érdekes tanulmány utjáról készült cikkére felhívjuk az olvasóink b. figyelmét.

* **Befejezett partvédelmi munkálatok.** A Fekete Körözs Tenke vidékén annyira megrongálta a partokat, hogy azok sürgős kijavítása vált szükségessé. A partvédelmi és javítási munkálatokra a miniszter 19000 korona segélyt helyezett kiállításba. A munkálatok teljesén elkészültek és azokat a miniszteri szakértő felül is vizsgálta. A miniszter tegnap tudatta a vármegyével, hogy a teljesített munkálatokat elfogadja és a felmerült költségekre 18535 korona 29 fillért utalványoz.

* **Uj iparvasut a megyében.** A La Roche és Darvas-cég a lunka—gyógyisényi telepről a brihenyi telepig gőzüzemű iparvasut létesítéséhez kért engedélyt. A miniszter tegnap az engedélyt megadta és az új vasut közigazgatási bejárását január 12-ére tűzte ki. A közigazgatási bejárást Kállay Ferenc miniszteri segédtitkár fogja vezetni.

* **A káptalan karácsonyi ajándéka a tanítóknak.** A nagyvárad-i lat. szert. káptalan ismét ragyogó példáját adta áldozatkészségének. Elhatározta ugyanis, hogy az általa fenntartott összes iskolák, minden egyes tanítójának 100—100 koronát ad karácsonyi ajándéknak. A tanítóság körében élénk örömet kelt a káptalan nagylelkű bőkezűsége. A tanítók talán mindenkinél inkább rászorulnak egy kis drágasági pótlékra s a káptalan ezzel a tettel ismételtén fényes bizonyosságát adta szociális érzékének és anélkül is legjobban fizetett tanítóiról való bőkezű gondoskodásának, amikor Karácsony ünnepén száz koronával lepi meg az iskolában alkalmazott tanítóságot. Mig másutt osztózkodnak, tárgyalnak, gyűléseznek, telirak addig a káptalan tettekben, százasokban fejezi ki a kultura napszamosai iránt való elismerését.

* **A negyedik szakosztály ülése a vármegyén.** A december havi közgyűlés elé kerülő ügyek előkészítését tegnap kezdték meg a vármegyeházán. Tegnap *Seablander* Károly elnöklétével a negyedik szakosztály tartott ülést, melyen a községi ügyeket tárgyalták.

* **A ház és telektulajdonosok egyesülete.** A pár hónappal ezelőtt megalakult ház és telektulajdonosok egyesületének alapszabályait a miniszter tegnap jóváhagyva elküldte a városnak.

* **Letartóztatták az aradi postarablót.** Hétfőn este az aradi Karolina utcai postahivatalból egy munkáskülső ember a postamesternő és két postakezelő szemelátára kétszáz darab huszkoronást és ötven darab izkoronást lopott el. Mint most jelentik a rendőrség nyomozása tegnap délelőtti eredményre vezetett. Valenta detektív, a kit az aradi főkapitány még az éjjel Gyulafehérvárra küldött, délelőtti tizenegy órakor telefonon jelentette Aradra, hogy letartóztatta a postarablót Truczsa Tódor husz esztendő fényezősegéd személyében. Ez a Truczsa volt az, aki a postarablás előtt több napig a Karolina-utcában dolgozott, a postahivatal közelében. Beismerte a detektívnek, hogy ő követte el a rablást. Négyezeröttszáz koronát vitt el és azért utazott Gyulafehérvárra, hogy ott lakó szüleinek adjon valamit a pénzből. A detektív jelentése szerint az elrablott pénzt is megtalálták Truczsnál 130 korona hijával. A detektív Truczst délután Aradra kísérte.

* **Tilos a külföldi szén.** Nagyvárad város villamos telepe tudvalegleg árlejtést hirdetett a szenszállításra. A pályázók között igen sok külföldi cég is szerepel. A külföldi pályázatokról tudomást szerzett a kereskedelmi miniszter is, aki tegnap rendeletet küldött a városnak, hogy az idevonatkozó iratokat soronkívül terjesszék fel hozzá, mert külföldi ajánlatok a szállítási szabályzattal ellentétesek.

* **Menekülés a tűzhaláltól.** Borzalmas dologról ad hírt élesdi tudósítónk. *Budás* Tógyer remetelőrési lakos tegnap késő estig időzött a korcsmában, ahol tulságosan sokat ivott. Mikor haza ment tüzet rakott a takaréktűzhelyben, ő maga pedig felöltözve lefeküdt. Nem akart elaludni, állítólag azonban oly nehéz volt a feje, hogy az iehuzta. Mig *Budás* aludt addig a tűz helyből szikra pattant ki és az a közeli butordarabokat meggyújtotta. *Budás* már csak akkor ébredt fel, mikor az ágya égett. Ekkor már az egész szoba lángokban állott és az ajtón keresztül el volt vágva a menekülés útja. *Budás* többször megkísérelte

a tüzes ajtón keresztül való menekülést azonban mindannyiszor vissza tért, mert a lángok miatt nem tudta az ajtót megközelíteni. Az ablakon keresztül szintén nem tudott meuekúlni, mert az ablak igen kicsi mértű volt. Végül kétségbeesésében az ablakhoz rohant mégis és azt beruzta, a szenes fákát kitördelte és óriási erőfeszítéssel kímászott rajta. A tűzhaláltól megmenekült ember így is súlyos égési sebeket szenvedett és a kiállott nagy rémületől elméje is megzavarodott.

* **Betörő asszony.** Eledsi tudósítónk jelenti, hogy *Vársonkolyos* községben tegnap éjjel *Bernát* Sámuel korcsmáros gyanus neszre ébredt fel. A nesz a konyhából jött. A korcsmáros pár percig még halgatózott, aztán kiment a nesz okát keresni. Alig húzta be maga mögött az ajtót, mikor a sötétben valaki hatalmas ütést mért fejére. A korcsmáros az ütés következtében eszméletlenül rogyott össze. Ezt az időt a betörő a menekülésre használta fel. A csendőrség tegnap délután a tettest *Brindás* Mihályné vársonkolyosi asszony személyében letartóztatta.

x **Csillár és fémáru gyártási telep:** Nagyvárad Iroda s raktár Szt. János-u. 1. Bemer-tér 3. Telefon 556. Készítik a legizlésebb kivitelben modern és stilszerű csillárokat, villamos, gáz vagy petróleumra. Átalakítások s régi csillárok galvanizálása; villamos motor, világítási és csengő berendezések a legolcsóbban. Kiváló tisztelettel STERN ADOLF. 33

x **Karácsonyi!!!** cukorka nagyvásár Aszódinál **Kossuth-utca.** Szaloncukrok, figurák, csillárok, díszek, ezer és ezer-féle édességek karácsonyfára nagyban és kicsinyben kaphatók lesznek. Nagyvárad, Sas-palota. Telefon 635. **és Cukorka királynál** Kert-utca országos hírd karácsonyi cukorka vásár egyedül csak Aszódinál.

x **Karácsonyi és Újévi** imakönyvek, ifjúsági iratok, mesés könyvek, képek, levélpapírok nagy választékban érkeztek **Benkő Arthur** könyv- és papírkereskedésének Rákóczi-ut 54. szám. TELEFON 870.

Tudósítás!

Tudatni kívánom az igen tisztelt eddigi megrendelőimmel és az elegáns ruhákat szerető úri közönséggel, hogy

az őszi és téli szöveteim

megérkeztek. Angol és belföldi szövetekben oly nagy választékkal rendelkezem, hogy bármelyik fővárosi céggel felveszem a versenyt, ugyiszintén az előállításban is, ami a saját vezetésem alatt történik

Nagybecsű pártfogást kér

FRIEDLÄNDER

angol úri szabó cég

Nagyvárad, Szent János utca 4. sz.

Mintákkal kívánatra háznál szolgálok.

Telefon 11-41

Telefon 11-41

Rimanóczy műbutorgyár.

:-: Állandó bútorkiállítás. :-:

I. rendű tölgy és bükkfa parketta saját gyártmány.

Saját készítményű modern cserépkályhák állandóan raktáron. Elvállalja kályhák javítását.

Raktár és iroda: Rákóczy-ut, saját ház.

:-: TELEFON: 796. :-:

Költségvetés díjtalan.

ORSZÁGOS KÖZVETÍTŐ BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Nagyvárad, Rimanóczy-utca 9. I. em.

Kieszközöl

törlesztéses és jelzálog kölcsönök,

Financirozza HÁZAK VÉTELÉT és ELADÁSÁT

és azokra, mint minden más ingatlanra a legmagasabb értékbecslés szerint GYORSAN OLCSON KÖLCSÖNT folyósítat.

Tisztelettel értesitem Nagyvárad város és Biharmegye nagyérdemű közönségét, hogy az 1792-ik évben alapított

ékszer-, arany- és ezüstmű üzletemet f. év december havában

teljesen újonnan berendezve s a legkényesebb igényeknek megfelelő áruval felszerelve

nyitom meg a Bemer-téren

újonnan épülő özv. Kolosváry Sándorné házában. — Jutányos árak, szolid kiszolgálás, óriási választék. — Kérve a nagyérdemű közönség nagybecsű pártfogását. — Tisztelettel:

Kolosváry Sándor,

ékszerész, arany- és ezüstműves.

Ideiglenes helyiség Rákóczi-ut 5. Velszlovits-ház, az Orsolya zárdá templomával szemben.

Értesítés.

Van szerencsénk a mélyen tisztelt háztulajdonos urak becses tudomására hozni, hogy **Óváry Lajos kályhás üzletét** átvettük s az eddigi szolid alapon folytatjuk

ÓVÁRY TESTVÉREK

cég alatt.

Kiváló jóságú modern és izlése kályháinkkal, pontos kiszolgálással és becsületes munkával óhajtuk továbbra is mélyen tisztelt megrendelőink elismerését kinyerni s a boldogult elődünk által szerzett bizalmat továbbra is fentartani. A legdivatosabb és leggyorsabb

cserépkályhák

állandóan raktáron vannak.

Javítási munkák a legrövidebb idő alatt eszközöltetnek. Nagybecsű megrendeléseiket kérve, vagyunk tisztelettel

Óváry Testvérek kályhás iparosok

(Óváry Lajos utóda).

Csengeri-utca 27. szám.

SZINHÁZ.

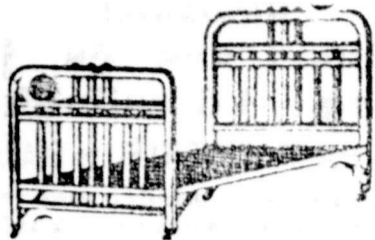
Heti műsor:

Csütörtök délután ifjúsági előadás: Hamlet, este: Artatlan Zsuzsi.
Péntek: Eljen a király.
Szombat: Kis gróf.
Vasárnap este: Madarász.

Artatlan Zsuzsi. Ma este újból vírágos mulatságtól lesz hangot a Sziglieti színház: az »Artatlan Zsuzsi« közeledik diadalmasan a huszonötödik előadás felé. A címszerepet ezúttal is Zsigmondi Anna játssza, partnerei pedig tovább is Sik, Leővey, Gózon és Kabos lesznek.

Szombat és vasárnap. Három érdekes előadás járja be a Szigligeti színház mostani hetét: szombaton este a »Kis gróf« megy, vasárnap délután a »Szentberáti barátok«, este pedig a »Madarász« című operettnek lesz a reprize.

Vas és rozbuitor

gyári raklari

Székrenyagy 3 matraccal 20 korona

Sodronybetét 10 korona

Rézkarmiss 4 korona

Gyermekágy 24 koronától feljebb, kapható

Kohn Adolf

vaskereskedőnél Nagyvárad, Kossuth-utca
10 sz. Telefon 636.

Z E N E.

Pálmay Ilka Nagyváradról. A Muzsikaszó hangverseny rendezőse kedves levelet kapott ma Pálmay Ilkától, a szombati koncert legérdekesebb szereplőjétől.

— Arra kérem magukat — írja a nagy diva — gondoskodjanak róla, hogy Váradon gyönyörű emlékeim kedves helyén úgy érezzem magam, hogy hív n őzött meleg szeretetem növekedjék a pompás magyar város iránt.

Nos arról, hogy az ünnepezt művésznő jól érezze magát, hogy sikerben gazdagon legyen része, gondoskodik maga a közönség is, mely rendkívüli érdeklődéssel várja a szombati est nagy szenzációját. A hangverseny tiszta jövedelmét a Petőfi család síremlékének költségeire fordítják. A jótékony célra Silbermann Ignác falragasztó vállalat tulajdonos 20 koronát ajándékozott.

IRODALOM.

A Szigligeti Társaság társas ebédje. A Szigligeti-Társaság ünnepélyt rendező bizottsága vasárnap, e hó 17-én délelőtt 11 órakor tartandó felolvasó ülése után, déli 1 órakor Szabolcska Mihály, költő, a Társaság vendégének tiszteletére, a Fekete Sas éttermében társas ebédet rendez, melyre a Társaság tagjait, valamint a művelt közönség köréből az érdeklődőket tisztelettel meghívja. Az étkezés étlap szerint történik. Előjegyzéseket eszközölhetni a társasbédre Sas Ede főtitkárnál (Uri utca 5; a Nagyvárad szerkesztőségében), Láng Józsefnél, az ünnep rendező bizottság elnökénél (Rákóczi-ut, Rimanóczyház), valamint a Társaság kézbesítőjénél.

Igazságszolgáltatás.

Tisza aradi választásának epilógusa.

— Az aradi rendőrfőkapitány sajtópere. —

Az Arad es Vidéke című lapban Tisza István gróf képviselővé választása idején egy cikk jelent meg, melyben Károly József megírta, hogy a rendőrség Tisza István gró bevonulá-

sakor többeket igen súlyosan, brutálisan bántalmazott. Ladics Pált egy rendőr úgy mellbe vágta, hogy az ennek következtében nem sokára meghalt. Sarlot Domokos rendőrfőkapitány emiatt sajtópert indított Károly József ellen.

Ma kezdődött meg ez ügyben a tárgyalás, a nagyvárad esküdtbírósa előtt. Több tanut hallgattak ki, akik igazolták a cikk állítását. A kihallgatott rendőrök azonban mindent tagdnak. Mind a vád, mind a védelem újabb tanúk kihallgatását kérte, amit a bíróság el is rendelt. A tárgyalást holnap folytatják.

NYILTTÉR.

A Muzsikaszó

hangversenye

december 16. szombaton

a Vigadó nagytermében.

Közreműködnek: Pálmay Ilka, Rózsáhegyi Kálmán, Pap Zoltán, Ferenczy Zoltán, Sárosi Bandi.

Jegyek VIDOR MANÓ könyvkereskedésében.

NEUMANN TESTVÉREK

Üvegfestészeti és diszúvegezési műintézete.

Üvegcsiszoló és tükör áruháza.

NAGYVÁRAD, RÁKÓCZI-UT 55. SZÁM.

A főtisztelendő papság szives figyelmébe ajánljuk műtermünket

templom ablakok diszúvegezésék készítésére, művészies és egyszerűbb kivitelben ólom keretbe foglalva.

CZÉGÜNK TÖBSZÖRÖSEN KITUNTETVE.

Telefon 1164.

TÁVIRATOK.

Az olasz-török háború.

Konstantinápoly, dec. 13.

(Saját tudósítónktól) A Dardanellák megerősítése egyre tart. A törökök már csaknem az egész szorosot aláaknázták. A szigeteken a katonaságot megerősítették.

Török és Oroszország viszonya.

London, dec. 13.

Diplomáciai körökből jelentik, hogy az Oroszország és Törökország között való viszony nagyon komoly karaktert öltött. A kisázsiai török hadseregnek mozgósítása

még feszültebbé tette a viszonyt. A török kormány körök nagyon felvannak habórodva Oroszországnak Teresiában tanúsított viselkedése miatt.

REGÉNYCSARNOK.

HELÉN.

Írta: Schmidt Amália. — Fordította: N. M.

(Folytatás)

27

Mennyi emléket költött fel ez egyszerű szó s mily vihart támasztott az Bruchland lelkében! — Helén! — kiáltott fel Bruchland oly hangon, melynek szenvedélyes melegsége vékékép nem illet a salon-társalgás sima hidegségéhez, úgy, hogy Rcht ren grófné egyszerre oda kezdett figyelni és szigo ú arcát a magas rosztalás kifejezésével fordította társaságóje felé.

— Grófnél mondá Helén akadozva, zavarán uralkodni igyekeztén, — engedje meg, hogy bemutassam egyik okonomat, mivel itt véietlenül találkoztam . . . unokatestvérem . . . báró Bruchland.

Helén bemutatásának első ré ze alatt teljesen sötét maradt a grófné arca; végén azonban földerült. Oly jelentékeny férfiúnak bemutatása, milyen a fiatal Bruchland volt, csak kellemes lehetett és kétségkívül csak emelhet a grófné tekintélyét, hogy azon fiatal hölgy, kit Bruchland saját unokahúgának elismert, neki társalgóóje.

A grófné hosszas beszélgetésbe ereszkedett Bruchlanddal; visszaemlékezett, hogy szülőit és Kleindank urat ismerte, beszélt a randeni várkastélyról, sőt azt is állította, hogy Neuklosterben is volt és Miksát, mint kis gyermeket karjain hordozta.

A fiatal ember igen háásnak mutatkozott ily hízelgő visszaemlékezések iránt, s annyira igyekezett kedvében járni a grófnénak, hogy csakugyan sikerült magát meghivatnia általa. Mielőtt a grófné elhagyta volna a termet, Bruchland engedélyt kapott az ő és fiatal társalgóóje meglátogatására, valahányszor csak csak ideje engedi.

VI. FEJEZET.

Bruchland a legnagyobb készséggel sietett ezen engedélyt igénybe venni, gyakran ismételte látogatásait és azon igyekezett, hogy a grófné kegyét megnyerje. Ez nem sokára sikerült neki, valószínűleg leginkább azért, mivel az öreg hölgyre nézve teljesen új érzelem volt az, hogy ily fiatal és ünnepezt férfi, kizárólag vele foglalkozik.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

A katonai szállítások ügyében a következő sorok közlésére kéretünk fel: Felhívás a helybeli kereskedőkhöz és vállalkozókhöz. Panaszolták nekem, hogy a cs. és kir. hadsereg intendatúrája az élelmi cikkek az ideí szállítására vonatkozó árlejtés alkalmával a helybeli kereskedők sérelmére idegen vállalkozóval szerződött volna állítólag kedvezőtlenebb feitételek mellett. Az elnökletem alatt álló Kereskedelmi Csarnok elnöksége kész azon esetben, ha e panasz valóság bizonyítékokkal igazolható, ez ügyben a helybeli kereskedők érdekében a magas kormánytól előterjesztést tenni. — Ugyan ezért felhívom mindazon helybeli kereskedőket és vállalkozókat akiken ilyen sérelm történt, hogy panaszukat bizonyítékaikkal együtt naponta délután 3—4 óráig, a Kereskedelmi Csarnok titkári hivatalában Várad Mór jogtanácsosunknak legkésőbb tolyó hó 20 ig előterjesztieni illetve átadni sziveskedjenk. Nagyvárad, 1911. évi december 13 án. Reismann Mór, a Kereskedelmi Csarnok elnöke.

A szerkesztésért felelős:

Dr VUCSKICS GYULA

Karácsonyi vásár!

Versenyen kívüli
olcsó árban kaphatók
órák és arany ékszerek
Szilágyi Géza és Tsa
ékszerésznél
Nagyvárad, Rákóci-ut 4.
Helyi és vidéki telefon 630.

TATRAY és TSA RT.

Vasöntöde és gépgyár. Nagyvárad, Össi-tér.

Elvállal: Épület és műlakatos munkákat, vízvezeték és csatornázási munkákat, gyárak teljes berendezését, közelműveket.

Gyárt: gazdasági gépeket és ekéket, magánjárókat és cementipari gépeket.

Biharvármegye legnagyobb gépjavitó
műhelye.

Műszaki gépészmérnöki iroda.

A Bihar megyei Gazdák Áru- és Hitelintézete r.-t. sertéshizlaló telepén

kövér sertések
naponként reggel 6 órától, d. u. 6 óráig egyenként is a napi árakon kaphatók.

Lévai Márton r. t.

könyvnyomdájában egy tanuló
könyvkötészetében egy tanuló
vonalozó-intézetében egy tanuló
doboz gyárában egy tanuló
felvétetik.

„Mesés“

cipők láthatók a
Moskovits anatómiai cipőgyár
Bémer-téri
fióküzletének kirakataiban.

Bumbera István

papi- és polgári szabó
NAGYVÁRAD, BÉMER-TÉR.

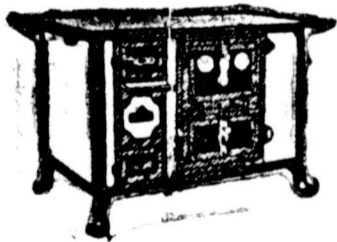
Ugy a helybeli mint a megyei főtisztelendő papság szállítója.

Helybeli és vidéki Telefon szám 869.

Uradalmak, gazdaságok, községek ha jó kútat akarnak, forduljanak:

Márkutz József

villanyerőre berendezett épület és diszműlakatos ipartelepéhez
NAGYVÁRAD, Pereces-utca 9. szám.

Szép, tartós és jól főző

takaréktűzhelyek

és lakatos tömegárak állandó raktáron.

Drótkerítéseket a legjutányosabb áron készít.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Dajkovits E.

fényirodájában
Sas palota

esküvői felvételek a legdiszesebb elrendezésben,
villany felvételei speciálitása
utólérhetetlen.

Bámulatba ejt mindenkit az „ILLATSZER KIRÁLY” árai!

Körözspart, Lévy-palota.

Figyeljen az árakra.

1 üveg Odol	74 kr.
1 » francia szájjav.	25 »
1 » száj szagtalanító	50 »
1 tubus dr Heyder fogcrém	50 »
8 » Thymol »	20 »
1 » Stomatin	20 »
1 » tégely Odontin fogpaszta	50 »
1 drb Odontin betét	35 »
1 üveg Picavan	98 »
1 üveg Bay Rum	30 »
1 » Jera viollette brillantín	30 »
1 » francia brillantín	15, 22, 35 »
1 » folyékony brillantín	50 »
1 » valódi dió olaj	45 »
1 » » kivonat	75 »
1 drb bajuszkötő	15, 20 85 »

1 üveg Kerpel kölnömítő	38 kr.
1 tégely Margit crém	40 »
1 » Diana crém	65 »
1 drb Dianna szappan	65 »
1 dob Liekner puder	38 »
1 » amerikai porcellán puder	1 frt 20 »
1 üveg amerikai petrol	50 »
1 » Emke hajszesz hajhullás ellen	1 frt — »
1 fekete champos	12 »
1 rud rozsa Glycerin szappan	20 »
8 drb francia ibolya szappan	50 »
1 » Kielhauser ibolya glicerin szappan	28 »
1 » Speick szappan	28 »
1 » Windsor szappan	88 »
1 tubus kaloderma	28 »
1 » Beloderma kölnömítő	28 »
1 üvegtégely tejcrém	20 »

1 csomag eredeti Gillette kés	1 frt 35 kr
1 Gillette utáztatu borotva készlet	1 » 50 »
1 valódi serte hajkefe	70 »
1 dublé bajuszkéfe	20 »
1 valódi serte ruhakefe	45 »
1 körömkéfe	05 »
1 surolókefe óriási	20 »
1 surolókefe kisebb	10 »
12 drb Royal angol cipő crém	96 »
1 drb cipőcrém-kefe kenőkefével	70 »
1 » cipőfényesítő flanel	20 »
1 » Jurigatem Zománc	80 »
1 mtr vörös gumieső	60 »
Egyegyed Ko Brunz watta	85 »

805

Gummi ágylepedő 6 féle minőség igen olcsón, mindennemű betegápolási cikk legolcsóbban, minden más itt fel nem sorolt pipere és háztartási cikkek legnagyobb választékban, igen olcsón! Saját zsebének ellenőrizze, ha személyesen meg nem győződik az árról.

Nincs vásárlási kényszer! Illatszerek kimérve a legmodernebb Odeurökből!

Telefon: 629. sz. Telefon: 629. sz.

PÁL SÁNDOR

műbútorasztalos

Nagyvárad, Uri-utca 49. szám.

Elvállal minden szakmájába vágó munkát, u. m.: mait és fényezett szobaberendezések, konyhabutorok készítését és portál munkákat.

Jó és izléses munkaért jótállók.

Telefon: 629. sz. Telefon: 629. sz.

192

Formára és tartósságra felülmulhatatlanok a MOSKOVITS

anatomiai gzipők.

Egységárak: 10, 13, 17 korona.

Nagyvárad, fiókküzetek:

I. Kossuth-utca 5. Gyárépület.

II. Bémer-tér. Bazar-épület.

III. Zöldfa-utca 7. sz. Dr. MUNK-ház.

Moskovits Farkas és Társa

cipő és csizmagyár részvénytársaság.

A Nagyszebeni
Általános Takarékpénztár

Fontos amortizációs költségek nyújt és konvertál házakra, földekre és építkezési célokra, előzetes költség nélkül. Készséggel szolgál felvilágosítással:

Breitenstein Frigyes,
Nagyvárad, Keskeny-utca 13. sz.
Telefon: 1054.

**Az Első Nagyvárad, Mészhomokkő Téglagyár Részvénytársaság
árájánlata 1000 darabonként:**

közönséges (falazati) téglák . . . . . 35 — korona
homlokzati (vakolást nem igénylő) téglák . . . . . 37 — korona

A mészhomokkő téglák a művelt nyugati államoknak majdnem kizárólagos falépítési anyaga. Minden időben gyártható és olcsó téglák.

A homlokzati téglák a vakolást feleslegessé és így az építkezést még olcsóbbá teszi.

A minden újítással szemben észlelhető idegenkedés leküzdésére álljanak itt a helybeli hivatalos szakkörök véleményei:

A téglák alakja szép és szabályos, élei és lapjai oly pontosan vannak megdolgozva, hogy azokkal ugyiszólva tökéletes falazatot lehet előállítani.

Teherbíróssága nemcsak megfelel a helybeli agyagtégla teherbírósságának, hanem azokat messze túlhaladja.

Az anyag megmunkálása kitűnő, mert szerkezetében egyenletes, tömör és a legtöbb idegen anyagoktól teljesen ment.

A téglából készült falazat rendkívül szép és jó, csak arra kellene a közönséget kioktatni, hogy teljesen hig habarcsot használjon, miután a téglák a habarcs vizét gyorsan magába szívja és így ha a habarcs nem elég hig, akkor nem marad a habarcs megkeményedéséhez szükséges vízmennyiség benne. Súlyt kellene fektetni arra is, hogy a habarcs ne legyen vastagabb 5 milliméternél, ami költség kimérlésből rendkívül fontos.

A laikus rendszerint kifogásolja azt is, hogy a téglák homlok-lapjai nagyok simák és így nem tartja a vakolatot. A homlok-lapokat durvábbra készíteni nem lehet a jelen gyártási mód mellett, de nem is szükséges, mert amint a Ritoók Zsigmond-utca meghosszabbításában most felépült háznál meggyőződtem, a vakolat kitűnően áll meg, ép úgy mint az agyagtéglából épült házaknál, csak hogy rá kellene mutatni arra, hogy a vakolandó falfelület előbb megnedvesítendő és csak 5 mm. vastag vakolatot szabad készíteni, ugyancsak hig habarcsból. Ez ismét rendkívül nagy megtakarítást jelent, mert agyagtéglánál a minimális vakolat 15 mm. szokott lenni.

Nagy előnye továbbá a mészhomokkő téglának, hogy alig egy-tized százaléka törik, holott az agyagtéglánál a törés 5 százalék között változik. Ennélfogva a falak tuinyomó részben egész téglából készülhetnek, ami azok teherbírósságát növeli.

Nagy fontossággal bír a mészhomok téglák falazatnak az az előnye, hogy igen gyorsan kiszárad és pedig nemcsak egészségi szempontból, hanem mivel a legtöbb esetben nincs módunkban a falazatot egy télen át kiszáradni hagyni, amint hogy ezt minden épületnél tenni kellene.

Mindezeknél fogva én a mészhomok téglák használatát csak a legmelegebben ajánlom.

Nagyvárad, 1911. október hó 27.

May Sándor s. k.

M. Kir. Államépítészeti hivatali
kir. főmérnök.

A fent előadottakkal szakértői szempontból részemről is teljesen egyet értek s a mészhomok téglát kifogástalan jó építő anyagnak tartom.

Nagyvárad, 1911. október hó 28-án.

Köszeghy József s. k.

városi főmérnök.

Az előbbiekben ismertetett szakvéleményt magamévá teszem a gyártott téglát a követelményeknek megfelelően mindenben kifogástalannak találom. Ami a gyár berendezését illeti, az a modern technika jelen követelményeit mindenben kielégíti és az semmi kívánni valót nem hagy hátra. Azt a helyt gyártott gyártmányokkal szemben, tekintettel olcsóbb voltára is, a legszélesebb körben való felhasználásra a legmelegebben ajánlom.

Nagyvárad, 1911. október hó 28.

Pozsonyi László s. k.

Kir. Ipari főfelügyelő.

TARSOLY és RISZTÓ Kézüregességek vaskereskedésében
Nagyvárad, Rákóczi-ut. Minden vasárnap kirakat kiállítás.